

læse-skrive-teknologier og anden it jf. Vejledning om undersøgelse og indsats omkring ordblindhed i Favrskov Kommune.

Motivation og lyst i arbejdet med sprog, læsning og skrivning

Forskning viser, at motivation har indirekte betydning for læse- og skriveudviklingen, idet motivationen skaber større udholdenhed og vilje til at takle udfordringer og overvinde vanskeligheder under skrive- og læseprocessen.

I dagtilbud er der fokus på, at det tidlige sprog- og skriftsprogsarbejde indgår meningsfuldt i institutionens hverdag og tilpasses barnets udvikling, læringsmåde og interesser. Lysten og motivationen er drivkraften. I dagtilbud er der læringsmiljøer, hvor der med en legende tilgang følges op på barnets interesser for og erfaringer med sprog- og skriftsprog, og hvor alle parter italesætter elementer som lyd og skrift i relevante kontekster.

Også i børnehaveklassen er der særligt fokus på en legende tilgang til de sproglige og skriftsproglige aktiviteter.

For at skabe en positiv skriftsprogsudvikling skal børn og unge have interesse og motivation for at arbejde med at læse og skrive. Læselyst og læseglyde skal bevares og udvikles gennem hele skoleforløbet. Et anerkendende læringsmiljø præget af gode relationer, god klasseledelse, dialog og tydelige, opnåelige mål har stor indflydelse på børns interesse og indstilling til at lære.

Skolens pædagogiske læringscenter (PLC) har fokus på at skabe en motiverende og varieret skoledag og danner således rammen for et centralt lærings- og læsemiljø, som kan inspirere til og støtte elevens fortsatte skriftsprogsudvikling og læselyst. PLC præsenterer elever og lærere for inspirerende læringsressourcer herunder bøger til elevernes fritidslæsning og for alsidige tilgange i arbejdet med læsning og fremstilling af tekster³.

³ Tekster omfatter i denne sammenhæng også multimodale tekster, der er produceret både i skrift, tale, billede og lyd.

Evaluering og mål for læring

Dagtilbud

I dagtilbud evalueres arbejdet med den sproglige udvikling både overordnet og i forhold til det enkelte barn. Overordnet evalueres sprogindsatsen i de pædagogiske læreplaner. Her angives mål for børnenes læring, og de relevante pædagogiske metoder og aktiviteter beskrives. Den sprogansvarlige medvirker ved udarbejdelsen af læreplanerne, for at sikre at læreplanerne afspejler den nyeste viden omkring børns sprogudvikling.

I forhold til det enkelte barn gennemføres sprogvurdering, når barnet er 3 år. Desuden gennemføres dialogvurderinger⁴ i samarbejde med forældrene, når barnet er 2, 3 og 5 år. Her indgår en vurdering af barnets sproglige udvikling. Er der formodning om, at et barn kan have behov for yderligere sprogstimulering, sprogvurderes barnet, når det er 3 år. Medarbejdernes løbende iagttagelser anvendes som grundlag for opfølgning på barnets sproglige udvikling, og TRAS anvendes, når dagtilbuddet konstaterer, at et barn har behov for en fokuseret indsats. Sprogvurderingen giver viden om barnets sproglige udvikling og danner sammen med den pædagogiske læreplan grundlaget for den pædagogiske indsats i forhold til børnegruppen og det enkelte barns sproglige udvikling.

Dagtilbudsområdets kvalitetsrapport beskriver mål og rammer for sprogvurdering og den sprogunderstøttende indsats. Sprogvurderingens resultater beskrives ligeledes i kvalitetsrapporten, herunder resultater i forhold til tosprogede børn og børn der ikke er i dagtilbud.

Skole

I skolen arbejder lærerne med sproglige og skriftsproglige læringsmål i tilrettelæggelsen af undervisningen med afsæt i Fælles Mål og ud fra en viden om elevernes forudsætninger. Evalueringen af elevernes sprog- og skriftsproglige forudsætninger og udvikling foregår på mange forskellige og indbyrdes supplerende måder. Skolens læsevejleder sikrer, at skolen har en overordnet plan for evaluering af læsningen på skolen og yder vejledning i forhold til tolkning af resultater samt valg af materialer og metoder.

⁴ Et dialogredskab som anvendes i dialogen mellem forældre og pædagoger om det enkelte barn. Vurderingen foretages i forhold til barnets udvikling inden for de seks læreplanstemaer. Herudover vurderes barnets trivsel.

Læreren kan eksempelvis analysere elevernes højt læsning og skriftlige produkter og anvende logbog. Som supplement til den løbende indsamling og evaluering af data arbejdes der med en række standardiserede tests, der kan bruges på klasseniiveau eller i forhold til den enkelte elev.

Det centrale er, at evalueringen skal anvendes til at vurdere elevernes progression mod målet for undervisningen og fortløbende støtte læreren i tilrettelæggelsen, gennemførelsen og evalueringen af den læringsmålstyret undervisning, så såvel svage som stærke elever udfordres passende.

Evalueringen gør det muligt for læreren at give eleverne feedback på deres læringsudbytte undervejs og inddrage den enkelte elev i dialog om status, aftaler og formulering af konkrete, fremtidige mål.

Bedre læseresultater

Skoler, som grundigt, systematisk og løbende følger deres børns læseudvikling med formelle og uformelle evalueringsredskaber, opnår bedre læseresultater.

Skolerne foretager en række obligatoriske test. Det er sprogvurderingen i børnehaveklassen og de nationale test i læsning på 2., 4., 6. og 8. klassetrin. Favrskov Kommunes skoler har fokus på, at de nationale test anvendes til systematisk at følge den enkelte elev og hele klassens progression. Derfor anvendes den frivillige nationale test i læsning på 3., 5. og 7. klassetrin, og alle skoler har adgang til excel-værktøjet *Beregneren*. Beregneren er et værktøj, som kan vise den faglige progression for den enkelte elev på tværs af klassetrin med udgangspunkt i elevens nationale testresultater.

Kommunen ønsker desuden at følge elevernes udvikling på 1. klassetrin med en ordlæseprøve og på 5. klassetrin med en staveprøve (jf. Vejledning om undersøgelse og indsats omkring ordblindhed i Favrskov Kommune)

Skolernes arbejde med at indfri de nationale mål evalueres i Kvalitetsrapport for folkeskolen. Skoler, der ikke har nået resultatmålet, at 80 % af eleverne er gode til at læse i de nationale læsetest, skal

Alberte

udarbejde en handlingsplan, som skal fremgå af skolens kvalitetsrapport. Skolens leder er ansvarlig for dette. Skolens læsevejleder og eventuelt kommunens læsekonsulent yder i den forbindelse råd og vejledning.

Oversigt over obligatoriske evalueringer fra 0–18 år

Det fremgår af nedenstående oversigt, hvilke evalueringer der skal foretages i Favrskov Kommune.

Nationale resultatmål for læsning

Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver, så dygtige de kan. Mindst 80 % af eleverne skal være defineret som gode til at læse i de nationale test i læsning. Samtidig skal andelen af de allerdygtigste elever i dansk stige år for år, mens andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test reduceres år for år.

<p>0-9 mdr.</p>	<p>3 dage gammel, obligatorisk hørescreening. Udføres af hospitalsvæsenet. http://www.baby-screening.dk/PDF-files/Pjece1.pdf</p>
<p>Sprogudvikling 9 mdr.-3 år</p>	<p>Sundhedsplejen 9 mdr. BOEL prøve (pludre i stavelser, hørelse) Udføres af sundhedsplejerske. Sundhedsplejen vurderer ved hvert hjemmebesøg, om der er en relation mellem mor og barn, pludren og om der er turtagning i dialogen. Sundhedsplejen sikrer således, at alle forældre bliver gjort opmærksomme på og guidet i vigtigheden af den tidlige kontakt og forældre-barn samspil, hvor barnets første sproglige udvikling understøttes.</p> <p>Daglejen/vuggestuen Daglejen afholder 2-års samtaler, hvor sprogudvikling indgår som et fast element. Ifølge dagtilbudsloven skal der udarbejdes en skriftlig pædagogisk læreplan, som beskriver målet for børnenes læring inden for 6 temaer, hvor den sproglige udvikling er et selvstændigt tema. Sprogvurdering af børn, hvor der er en formodning om, at barnet kan have behov for yderligere tiltag.</p>

<p>Sprogudvikling 3-6 år</p>	<p>Børnehaven Ifølge dagtilbudsloven skal der udarbejdes skriftlige pædagogiske læreplaner, som beskriver målet for børnenes læring inden for 6 temaer, hvor den sproglige udvikling er et selvstændigt tema.</p> <p>Dagtilbud udarbejder en sprogvurdering af alle børn.</p>
<p>0.klasse</p>	<p>Sprogvurdering af alle elever august-september.</p> <p>Opmærksomhedspunkt*: Eleverne kan genkende alle bogstavernes form, navn og lyd (undtagen q, w, x og z)</p>
<p>1.klasse</p>	<p>Ordlæseprøve 1 i marts-april</p>
<p>2.klasse</p>	<p>National test i læsning DVO nonordsstavning for alle i juni måned. Elever i risiko laver hele DVOen Opmærksomhedspunkt*: Eleven kan læse lydrette (fx to, bus og sofa) og almindelige ikke-lydrette ord på én og to stavelser (fx pige og komme). Opmærksomhedspunkt*: Eleven kan formulere sammenhængende sætninger. Opmærksomhedspunkt*: Eleven kan stave til lydrette og almindelige ikke-lydrette ord.</p>
<p>3.klasse</p>	<p>Frivillig national test i læsning Elever i risiko fra 2. klasse gentestes med hele DVO i marts-april</p>
<p>4.klasse</p>	<p>National test i læsning Opmærksomhedspunkt*: Eleven kan læse tekster om et velkendt fagligt emne med ca. 120 ord pr. minut. Opmærksomhedspunkt*: Eleven kan formulere en sammenhængende tekst med en tydelig tekststruktur, fx en beretning eller en beskrivelse af et velkendt fænomen</p>
<p>5. klasse</p>	<p>ST5 staveprøve, eller anden tilsvarende staveprøve for alle elever i 5. klasse i september-oktober Frivillig national test i læsning</p>

6. klasse	National test i læsning Opmærksomhedspunkt*: Eleven kan opdage egne forståelsesproblemer og anvende relevante strategier til at afhjælpe dem og få overblik over teksten.
7. klasse	Frivillig national test i læsning
8. klasse	National test i læsning
9. klasse	Opmærksomhedspunkt*: Eleven kan foretage basal korrektur på sprog, stavning, tegnsætning og layout.
0.-9. klasse	Mindst en gang pr skoleår udarbejdes en elevplan, som indeholder både en statusdel og en opfølgingsdel.

*Opmærksomhedspunkterne er en beskrivelse af den mindste grad af målopfyldelse i forbindelse med udvalgte læringsmål, som er en forudsætning for, at eleverne kan få tilstrækkeligt udbytte af de efterfølgende klassesetninger. Opmærksomhedspunkterne er således ikke udtryk for, hvilke mål der er vigtigst, og en elevs arbejde kan ikke reduceres til udelukkende at rette sig mod opmærksomhedspunkterne.

Tegn på målopfyldelse af indsatsområdet...

Læring for alle børn og unge

Børn og forældre:

- Alle børn oplever lyst og glæde ved sproglige aktiviteter
- Alle børn udvikler et så nuanceret og brugbart sprog som muligt og udfordres i deres skriftsproglige nysgerrighed
- Alle børn viser interesse for bøger
- Alle børn viser interesse for at skrive
- Alle børn benytter sproget til at udtrykke behov og følelser
- Forældrene kan beskrive en positiv udvikling i barnets sprog ved samtaler med dagtilbuddet eller skolen

- Barnets kontaktform i forhold til andre børn bærer tydeligt præg af forståelse for brug af sproget i forskellige situationer – eksempelvis, når barnet indgår i en leg med andre
- Elever og forældre inddrages aktivt i evaluering, opfølgning og løbende opstilling af læringsmål for elevens læse- og skriveudvikling

Dagtilbud:

- Personalet kan gennem iagttagelse konstatere, at det enkelte barn udtrykker tilfredshed og glæde ved brug af sproget
- Personalet kan beskrive en positiv udvikling i barnets sproglige udvikling
- Personalet har fokus på barnets kommunikative kompetencer – både verbalt og nonverbalt
- Igangværende indsats målrettes og tilpasses det enkelte barn

- De sprogansvarliges faglige netværk arbejder systematisk og målrettet med evidensbaseret viden
- Den sprogansvarlige medvirker ved udarbejdelsen af læreplanen
- Børn, som kræver en fokuseret indsats, registreres kontinuerligt og entydigt ved brug af observationsmaterialet TRAS
- Lærerne anvender indsamlet data til vurdering af, hvor eleven er i sin læring, til fastlæggelse af fremadrettede læringsmål og til vurdering af, hvordan eleven bedst når sit mål
- Der afholdes læringsamtaler på årgang- eller klasseniveau med deltagelse af skoleleder, læsevejleder og klassens lærerteam. Ved samtalen er der fokus på elevernes sproglige og skriftsproglige progression på baggrund af indsamlet data.

Skole:

- Ved sprogvurderingen i børnehaveklassen er andelen af elever placeret i kategorien 'generel indsats' større end landsnormen
- De nationale resultatmål for læsning indfries
- Sprog, skrivning og læsning anvendes kommunikativt i dagligdagen
- Skolerne anvender DVO-testen i 3. klasse og stoveprøve i 5. klasse til at identificere elever i læsevanskeligheder, følge deres udvikling og målrette indsatsen
- Elever i svære skriftsprogvanskeligheder modtager særligt tilrettelagt undervisning og anvender læse- og skriveteknologier
- PLC præsenterer elever og lærere for inspirerende læringsressourcer og alsidige, motiverende tilgange i arbejdet med læsning og skrivning

Kompetenceudvikling og videndeling

I Favrskov Kommune tilegner pædagoger og lærere sig løbende ny viden om børns sproglige og skriftsproglige udvikling. De tilrettelægger på den baggrund differentierede læringsituationer med udgangspunkt i børnenes/elevernes sproglige og skriftsproglige forudsætninger.

Alle dagtilbud har sprogansvarlige pædagoger, og alle skoler har uddannede læsevejledere til at styrke børns sprog og skriftsprog og til at understøtte videndeling med udgangspunkt i evidensbaseret viden. De sprogansvarlige og læsevejlederne skal inspirere og medvirke til at udvikle den enkelte medarbejders og personalegruppens viden, kompetencer og målrettede indsatser i forhold til sprog og skriftsprog.

Ledelsen sikrer en kultur for videndeling og kompetenceudvikling inden for sprogområdet og har fokus på at bringe den sprogansvarlige og læsevejlederens kompetencer i spil og rammesætte deres opgaver.

Sprogansvarlige

Formålet med de sprogansvarlige er:

- at motivere de øvrige medarbejdere og sikre, at viden om børns sproglige udvikling og sproglige aktiviteter udbredes i dagtilbuddet
- at sikre, at læringsmiljøet i dagtilbud stimulerer og udvikler børns lyst til og glæden ved at bruge sproget i mangfoldige tale-, lytte-, læse- og skriveaktiviteter
- at der i dagtilbuddet er et samarbejde mellem ledelse og sprogansvarlig omkring de forskellige sproglige tiltag
- at medvirke til, at dagtilbuddets pædagogiske læreplaner afspejler nyeste viden omkring børns sprogudvikling
- at deltage i målrettede indsatser, reflektere over metoders virkning, lave opfølgning og forankring
- at omsætte evidensbaseret viden til handling i samarbejde med tale/hørelærerne
- at samarbejde med læsevejlederne om at skabe sammenhæng mellem dagtilbud og skole

Læsevejledere

Formålet med læsevejlederne er:

- at samarbejde med de sprogansvarlige om at skabe sammenhæng mellem dagtilbud og skole
- at medvirke til at koordinere og udvikle det professionelle, målrettede arbejde med skriftsprogstilignelse og -undervisning på skolen i samarbejde med skoleledelsen og PLC.
- at igangsætte initiativer til at fremme elevernes læse og skrivekompetence
- at medvirke til at understøtte lærere og lærerteam i arbejdet med sproglig udvikling i fagene, herunder faglig læsning og skrivning samt dansk som andetsprog
- at understøtte lærere og lærerteam i arbejdet med læringsmålstyret skriftsprogsundervisning
- at understøtte lærere og lærerteam i arbejdet med at inkludere elever i skriftsprogsvanskeligheder
- at sikre, at den nyeste viden om læsning og skrivning gøres tilgængelig på skolen
- at inspirere til arbejdet med at udvikle elevers lyst til og glæde ved at bruge sproget i meningsfulde og mangfoldige sprog-, læse- og skriveaktiviteter
- at sikre, at skolen har en 'Handlingsplan for læsning' som både omfatter almenundervisningen, identificering af og tidlig indsats i forhold til elever i risiko for at udvikle læsevanskeligheder, plan for skolens evaluering af læsning samt anbefalinger, forventninger og nyttige informationer til forældrene. Handlingsplanen justeres løbende.

Netværk

De sprogansvarlige og læsevejlederne deltager løbende i faglige sammenhænge, hvor ny viden, videndeling og kompetenceudvikling er på dagsordenen.

Begge grupper er organiseret i netværk, som skal facilitere videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunens dagtilbud og skoler.

Her er fuleradegøjn. Her er det sjod at laje.

Her er fugleredegyngen. Her er det sjovt at lege.

Her hentter vi mælk. Og her har vi madpako.

Her henter vi mælk. Og her har vi madpakker.

Elever fra 1. klasse på Hadsbjerg Skole har skrevet en velkomstbog om skolen med alle de vigtigste oplysninger set i børnehøjde til børnehavens skolestartere.

Netværkene skal sikre en løbende opkvalificering af de sprogansvarlige pædagoger og læsevejledere. Tale/hørelærerne og læsekonsulenten er ansvarlige for netværkene. De faglige netværk i skolerne er åbne for alle med interesse for den aktuelle dagsorden.

Tegn på målopfyldelse af indsatsområdet...

Kompetenceudvikling og videndeling

Dagtilbud:

- Personalet udtrykker, at de har den fornødne viden til at arbejde med børnenes sproglige udvikling, og at de anvender denne viden, når de planlægger, udfører og evaluerer sprogarbejdet
- Personalet arbejder målrettet og systematisk ud fra evidensbaseret viden
- De pædagogiske læringsmiljøer afspejler målrettede sproglige og skriftsproglige aktiviteter

- De sprogansvarlige pædagoger deltager i faglige netværk
- De sprogansvarlige pædagoger videreformidler viden omkring sprog til det øvrige personale
- Den pædagogiske praksis afspejler brugen af it i sprogstimuleringen

Skole:

- Personalet udtrykker, at de har den fornødne viden om skriftsprogstilegnelse og differentieret skriftsprogsundervisning, og at de anvender denne viden, når de planlægger, udfører og evaluerer det differentierede sprogarbejde
- Læsevejlederne og PLC-medarbejderne deltager i faglige netværk
- Læsevejlederne og PLC-medarbejderne videreformidler viden omkring sprog og skriftsprog til det øvrige personale og vejleder kolleger og team i forhold til konkret praksis

Favrskov
Kommune